

lijnen van het strategisch plan van actie moet overeenstemming bestaan.'¹ De regering reageerde daar niet op en dat kwam van Starckenborgh hoogst kortzichtig voor: nu gebeurde wat hij had gevreesd, en niet na afloop van de oorlog in de Pacific maar al bij het begin! Op 2 januari '42 zond hij Gerbrandy een uitvoerig telegram² waar o.m. in stond:

'Verantwoordelijkheid van lichaam³ aan Churchill en Roosevelt, waardoor zij uiteindelijke zeggenschap en lichaam slechts adviescollege, verwerpelijk. Immers wij ook in eigen gebied alsdan gesteld niet alleen onder Brits-Amerikaanse technisch-militaire [en] maritieme bevelvoering maar bovendien onder politiek-strategische in feite vooral politieke leiding van twee buitenlandse regeringshoofden, hetwelk

- a. in strijd met status zelfstandige mogendheid;
- b. bedenkelijk daar grote mogendheden, zoals meermalen betoogd, naast evenwijdige ook andere oogmerken dan wij en wij dus aan hun politiek ondergeschikt worden waarbij ons belang incidenteel en zonder onze zeggenschap zal behartigd voorzover passend in Brits-Amerikaanse grote-mogendheidpolitiek;
- c. gevaarlijk als precedent voor later ook in vrede;
- d. ontmoedigend voor openbare mening die ... begrijpen zal wij van elke leiding uitgeschakeld.

... Indien voorstel [tot bevelsregeling voor *Abda-Command*] ons tenslotte wordt opgedrongen, van belang zulks niet zonder ons sterke verzet.'

Gerbrandy ontving dit telegram op 3 januari – de datum waarop van Starckenborghs vrees al in zoverre bewaarheid werd dat de Nederlandse regering 's avonds via de nieuwsagentschappen vernemen moest dat, aldus een officiële bekendmaking in Washington, de regeringen van de Verenigde Staten en Engeland '*with the concurrence of the Netherlands Government and the Dominion Governments concerned*' besloten hadden, *Abda-Command* op te richten. Inderdaad, de regeringen van Australië en Nieuw-Zeeland, door de Britse geraadpleegd, hadden hun principiële goedkeuring gegeven, maar de Nederlandse niet! Gerbrandy en zijn ambtgenoten waren diep gegriefd – besloten werd dat Gerbrandy persoonlijk tegen de ondervonden behandeling zou gaan protesteren bij Eden, de Britse minister van buitenlandse zaken, en bij de Amerikaanse gezant bij de Nederlandse regering, Anthony Drexel Biddle, en dat van Kleffens naar Washington zou vertrekken om er aan te dringen op wijziging van *Annexe II*.

¹ A.v., 31 dec. 1941 (ARA, MK, M 135, 010 221). ² Telegram, 2 jan. 1942, van van Starckenborgh aan Gerbrandy (*DBPN*, C, dl. IV, p. 138-40). ³ D.w.z.: het lichaam dat bevelen zou geven aan Wavell.